

Sprawozdanie z 6th World Congress on Mental Health and Deafness (WCMHD) „Pathways to rights”, 16–19.09.2014 r., Belfast, Wielka Brytania

Joanna Kobosko

Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, Warszawa/Kajetany

Adres autora: Joanna Kobosko, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, ul. Mokra 17, Kajetany, 05-830 Nadarzyn, e-mail: j.kobosko@ifps.org.pl

Kolejne międzynarodowe spotkanie specjalistów: psychiatrów, psychologów, nauczycieli dzieci głuchych, pracowników socjalnych, jak i wszystkich zainteresowanych zdrowiem psychicznym osób g/Głuchych¹ w tym roku miało miejsce w Belfaście, w Irlandii Północnej. Organizatorem kongresu było Europejskie Stowarzyszenie Zdrowia Psychicznego Głuchych (ESMHD) we współpracy z organizacjami działającymi na rzecz ludzi g/Głuchych w Irlandii Północnej. Na czele komitetu organizacyjnego stanęli Brian Symington – prezydent WCMHD oraz dr Ines Sleeboom van Raaij – przewodnicząca ESMHD. Komitetowi naukowemu WCMHD przewodniczyła dr Margaret du Feu, psychiatra z Irlandii, posiadająca wieloletnie doświadczenie w pracy klinicznej z ludźmi g/Głuchymi, jak i doświadczenie w organizacji na ich rzecz psychiatrycznej opieki zdrowotnej w ramach NHS (National Health Service) w Wielkiej Brytanii i Irlandii. Do współpracy naukowej zaproszeni zostali przedstawiciele krajów europejskich: Wielkiej Brytanii (dr M. Gascón-Ramos, dr K. Rogers), Holandii (prof. M. Jansen, dr I. Sleeboom-van Raaij, dr T. van Gent), Austrii (dr J. Fellingner), Hiszpanii (A. Garcia Gargia) oraz – po raz pierwszy w historii tych kongresów – Polski (dr J. Kobosko), a także Stanów Zjednoczonych (dr R. Pollard, dr L. Rush), Kanady (prof. C. Chovaz), Meksyku (dr B. Estrada), Brazylii (dr M. C. Moura) i Australii (dr O. Rodrigues).

W kongresie, którego obrady tłumaczono na brytyjski język migowy (BSL), irlandzki język migowy (ISL) i międzynarodowy język migowy, wzięło udział ponad 300 uczestników. Wśród nich były osoby zasłużone dla rozwoju wiedzy o zdrowiu psychicznym, działające od lat na rzecz ludzi g/Głuchych, a także osoby, które mają istotne osiągnięcia w walce o prawa człowieka w odniesieniu przede wszystkim do społeczności ludzi Głuchych. W grupie honorowych prelegentów znaleźli się: dr Liisa Kauppinen (osoba Głucha) – była prezes Światowej Federacji Głuchych (WFD) i ubiegłoroczna laureatka nagrody ONZ w dziedzinie praw człowieka, która zabiegała m.in. o włączenie kwestii dotyczących języków migowych, kultury,

społeczności i tożsamości Głuchych do Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych (UNCRPD); prof. Roy McClelland – emerytowany profesor w dziedzinie zdrowia psychicznego w Queen's University w Belfaście; dr Michael Schwartz (osoba Głucha) – prawnik i dyrektor Disability Rights Clinic w Syracuse University College of Law; prof. Cathy Chovaz – psycholog, pierwsza osoba Głucha, która uzyskała specjalizację z psychologii klinicznej w Kanadzie; wykłada w Western University w Ontario; prof. Sir David Goldberg – światowej sławy psycholog i psychiatra w zakresie badań epidemiologicznych w dziedzinie psychiatrii, twórca kwestionariuszy przesiewowych GHQ; dr Johannes Fellingner – dyrektor Neurological Institute for Language and Senses – Health Centre for the Deaf, St. John's Hospital w Linz w Austrii, psychiatra i neurolog, ekspert WFD w dziedzinie zdrowia psychicznego osób g/Głuchych; prof. Jan van Dijk – emerytowany profesor Randboud University w Nijmegen w Holandii; psychiatra i międzynarodowy konsultant w zakresie m.in. diagnozy dzieci ze sprzężonymi niepełnosprawnościami; dr Tiejo van Gent – psychiatra dzieci i młodzieży, pracujący w obszarze zdrowia psychicznego g/Głuchych od 1987 r., kierujący pierwszą w Holandii placówką świadczącą usługi w dziedzinie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży głuchej i słabosłyszącej.

Podczas kongresu sesje zostały zorganizowane w trzech blokach tematycznych: a) zdrowie publiczne a ludzie g/Głusi, b) problemy zdrowia psychicznego dorosłych osób g/Głuchych (słabosłyszących), c) problemy zdrowia psychicznego dziecka głuchego i jego rodziny. Uwagę zwracała różnorodność podejmowanych zagadnień – praktycznych, klinicznych, organizacyjnych i badawczych.

W referatach poświęconych zdrowiu publicznemu omówiono m.in. problemy osób Głuchych występujących w roli pacjentów czy działania podejmowane w związku z profilaktyką w zakresie zdrowia ogólnego ludzi g/Głuchych, w tym ich zdrowia psychicznego. Prowadzone dotychczas badania pokazują, że ludzie głusi mają gorszą jakość życia w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, dlatego

¹ Pisownia dużą literą G na wzór tradycji amerykańskiej odnosi się do modelu głuchoty, w którym ludzie głusi uznawani są za mniejszość językową i kulturową, natomiast pisownia małą literą g wskazuje na audiologiczne kryterium głuchoty, tj. posiadanie jej w stopniu znacznym bądź głębokim.

Riddell Hall, Queen's University of Belfast – miejsce obrad kongresu WCMHD

tak istotne jest organizowanie dla nich specjalistycznych placówek opieki zdrowotnej. Poruszano też kwestie dotyczące możliwości rozwoju usług w sferze zdrowia psychicznego – na przykładzie pilotażowych badań w Stanach Zjednoczonych, dotyczących specjalnego programu wspierającego zdrowie psychiczne Głuchych (Telemental Health Program) komunikujących się w języku migowym – za pośrednictwem Internetu. Taka forma świadczeń wydaje się obiecująca ze względu na dość powszechne wśród osób Głuchych trudności z dotarciem do tego typu usług. Barierą w dostępie do właściwej placówki zdrowia psychicznego dla Głuchych jest nie tylko odległość, lecz także brak certyfikowanych tłumaczy języka migowego specjalizujących się w tłumaczeniach z zakresu psychiatrii. W innej prezentacji ukazano z kolei sytuację g/Głuchych kobiet spodziewających się dziecka. Przedstawiono propozycje dotyczące poprawienia jakości opieki nad głuchą młodą matką, co jest niezwykle ważne, jeśli weźmie się pod uwagę fakt, że u 1 na 10 rozwija się depresja poporodowa, z czego około jedna trzecia doświadcza poważnych zaburzeń depresyjnych. Istotny postulat dotyczył również edukacji położnych w zakresie *deaf awareness* i komunikowania się z głuchą kobietą podczas porodu.

Prezentacje związane ze zdrowiem psychicznym dorosłych osób g/Głuchych dotyczyły m.in. problemów osób g/Głuchych z dodatkowymi niepełnosprawnościami, jak i tych, które weszły w konflikt z prawem (psychiatria i psychologia sądowa), występowania wśród tej populacji chorób psychicznych i zaburzeń osobowości, a także psychologicznych problemów ludzi ogłuchłych postlingwalnie oraz zagadnień z zakresu psychoterapii dla tej grupy pacjentów. Kilka prac poświęcono diagnozie demencji i jej profilaktyce, narzędziom przygotowanym w brytyjskim języku migowym (BSL) przeznaczonym do badań przesiewowych wśród osób powyżej 65 lat, a także profesjonalnemu wsparciu udzielanemu osobom Głuchym i ich rodzinom.

Prace z zakresu zagadnień zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży głuchej i ich rodzin koncentrowały się wokół różnych form interwencji stosowanych wobec dzieci głuchych, np. Play Therapy, jak i efektywności programów realizowanych w wybranych ośrodkach dla dzieci, młodzieży i dorosłych g/Głuchych, np. w ośrodku w Örebro w Szwecji, wykorzystującym metodę Beardslee Family Intervention. Część referatów poświęcono zagadnieniom adaptacji językowej różnych kwestionariuszy na język migowy, na przykładzie *Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ) R. Goodman i jego adaptacji w brytyjskim języku migowym (BSL), jak i problemom, jakie mogą zaistnieć podczas oceny rozwoju poznawczego dzieci głuchych z zastosowaniem testu *Wechsler Intelligence Scale for Children* (WISC-IV), którą to ocenę psycholog przeprowadza, komunikując się z dzieckiem w naturalnym języku migowym. Jedną z prezentacji dotyczyła podpisanego w czerwcu 2012 r. w Bad Ischl (Austria) międzynarodowego konsensusu na temat stosowania najlepszych praktyk wczesnej interwencji (Family-Centered Early Intervention) skoncentrowanych na rodzinie dziecka (głuchego), których zasady sprzyjają zdrowiu psychicznemu rodziny dziecka głuchego. Konsensus ten podpisali przedstawiciele 10 krajów: Stanów Zjednoczonych, Austrii, Wielkiej Brytanii, Włoch, Niemiec, Irlandii, Kanady, Rosji, Australii i RPA. Z jego treścią zapoznać się można w artykule M. P. Moeller i wsp.²

Zdrowie psychiczne rodziców dzieci głuchych było tematem badań przeprowadzonych w Instytucie Fizjologii i Patologii Słuchu (IFPS) z udziałem słyszących matek dzieci głuchych (J. Kobosko). Dotyczyły doświadczanych przez te matki objawów stresu posttraumatycznego, przeżywanego wskutek stwierdzenia głuchoty u dziecka. Wynika z nich, że ich nasilenie jest wysokie, tj. u ponad 40% matek wyniki przekraczają punkt odcięcia dla zastosowanego kwestionariusza, niezależnie od czasu, jaki upłynął od

² Moeller MP, Carr G, Seaver L, Stredler-Brown A, Holzinger D. Best Practices in Family-Centered Early Intervention for Children Who Are Deaf or Hard of Hearing: An International Consensus Statement. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 2013; 18: 4.

momentu zdiagnozowania u dziecka głuchoty. Niezwykle ciekawym zagadnieniem, zaprezentowanym w jednym z wystąpień, jest również terapia dzieci głuchych cierpiących na specyficzne zaburzenia rozwoju językowego (SLI), które manifestują się także w języku migowym, jeśli jest to ich pierwszy język.

Podczas kongresu przedstawiono także około 50 plakatów o bardzo różnorodnej tematyce. Kilka z nich poruszało problem przemocy pomiędzy partnerami g/Głuchymi, która ma miejsce istotnie częściej niż wśród osób słyszących z populacji ogólnej. Skądinąd wiadomo, że kobieta niepełnosprawna około dwa razy częściej niż kobieta bez niepełnosprawności doświadcza różnych form przemocy. Z badań zrealizowanych w Stanach Zjednoczonych, w których wykorzystując wideotelefon przeprowadzono wywiady z osobami Głuchymi będącymi ofiarami przemocy, wynika, że Głusi respondenci relacjonowali wysoki wskaźnik przemocy emocjonalnej i seksualnej w porównaniu z populacją ogólną, natomiast przemoc fizyczna była na podobnym poziomie w obu grupach.

Plakat przygotowany przez zespół IFPS (J. Kobosko, E. Piłka, W. W. Jędrzejczak, A. Pankowska, H. Skarżyński) dotyczył problemów zdrowia psychicznego osób ogłuchłych

z implantem ślimakowym (CI). Z przeprowadzonych badań wynika, że nasilenie objawów depresji doświadczanych przez użytkowników CI postlingwalnie ogłuchłych jest znacząco wyższe niż w populacji osób słyszących oraz że cechuje ich istotnie niższa samoocena. Plakat ten został wyróżniony przez organizatorów WCMHD.

Kongresowi towarzyszyły wydarzenia dodatkowe. Uczestnicy mieli m.in. możliwość odwiedzenia Jordanstown School, znajdującej się niedaleko Belfastu fantastycznie wyposażonej i zorganizowanej szkoły dla dzieci głuchych i dzieci z zaburzeniami wzroku, do której uczęszcza w chwili obecnej m.in. dwoje polskich dzieci z implantami ślimakowymi. Ciekawym miejscem do zwiedzenia był też Deaf Village Ireland (www.deafvillageireland.ie) – kompleks w Dublinie, obejmujący m.in. szkoły, miejsca zatrudnienia, sportu i rekreacji, kościół, kluby itp., przeznaczony dla osób Głuchych i słyszących.

Miniony 6. Światowy Kongres Zdrowia Psychicznego Głuchych (WCMHD) w Belfaście uważam za niezwykle ważne wydarzenie naukowe i kliniczne. Z pewnością stanowi on kolejny krok na drodze ku realizacji praw człowieka, niezależnie od jego statusu słyszenia, kondycji psychofizycznej i zdrowotnej, a także wyboru języka i środowiska życia.